

ÇOXHECALI SÖZLƏRDƏ VURĞUNUN YERİ

B.B.ƏHMƏDOV

Azərbaycan türk dilində işlənən sözlərin vurğusu, onun sözdəki yeri haqqında xeyli tədqiqat işləri aparılmışdır (3, 5, 8, 9, 12 və s.). Onları iki qrupa ayırmaq olar: a) müşahidə üsulu ilə aparılmış araşdırmalar (9, 12); b) təcrübi üsul ilə aparılmış tədqiqatlar (3, 5, 8). Həmin müəlliflər (Ə.Dəmirçizadə, A.Axundov, Ş.Abdullayev, A.Bəşirova, H.Həsənov) dilimizin sözlərindəki vurğudan bəhs edərək, mövzunu müxtəlif yöndən təsvir etmiş, onu indiki elmi səviyyəyə uyğun bir hala salmışlar. Nəhayət, belə bir ümumi nəticəyə gəlinmişdir ki, Azərbaycan dilində azı ikihecalı sözlərdə güc vurğusu (dinamik vurğu) var, o öz yerinə görə sabit (sözün son hecasında olması) və həm də sözlərə şəkilçi qoşulanda yerini şəkilçi üzərinə dəyişən vurğudur. Dilimizdə vurğu qəbul etməyən şəkilçilər var və onlar vurğunun sözün sonuna doğru hərəkətinin qarşısını kəsir, nəticədə vurğu belə şəkilçidən əvvəlki heca üzərində qalır, ondan sonrakı heca vurğusuz olur. Üzərinə vurğu düşən heca baş vurğulu, qalanlar isə ikinci, üçüncü və s. dərəcəli vurğu sayılır. Nəticə olaraq vurğuya belə tərif verilmişdir: sözlərdəki hecalardan birinin daha güclü, daha ucadan tələffüzünə vurğu deyilir (9, 151; 5, 275).

Vurğu haqqında yazılmış materiallardakı fikirləri bu təriflə tutuşduranda fərqlər ortaya çıxır. Vurğunu təcrübi üsulla öyrənmiş Ş.Abdullayev yazır ki, bütün təkhecalı əsas sözlər vurğuludur. Dildə vurğusuz söz yoxdur (5, 275; 3,36). Göründüyü kimi, təriflə bu hökmlər arasında fərqlər vardır. Təbii ki, hər bir sözdəki sait səs güclü deyilir. Elə və, bu sözlərindəki saitlər də (ə, u) bir qədər uca tələffüz olunur. Amma onların gücünü məqayisə etmək üçün sözdə ikinci heca (sait səs) olmadığına görə, onların tonu azacıq yüksəlsə də, həmin saitlər (hecalar) baş vurğu səviyyəsinə qalxmır. Belə olanda, vurğulu heca haqqında anlayış tam reallaşmır. Əsl vurğu, azı ikihecalı sözlərdə daha dəqiq olur. «Vurğulu hecanın saiti kəmiyyətcə həmin sözdəki digər heca və hecalardan uzun, səs tonu yüksək, intensivlik dərəcəsi çox olur» (5; 9; 3). Həmin müəlliflərin belə mülahizələri məqbuldur.

Vurğunun iki və daha çox hecalı sözlərdəki yeri məsələsi həmin sözlərin fonopoetik cəhətini də meydana çıxarır. Belə ki, sözün baş vurğusunun yerində vurulması tələffüzdə o sözün ən bədii formasıdır. Sözdəki əsas, baş vurğunun öz yerində deyimi sözün ən bitkin və poetik, musiqili, emosional variantı sayıla bilər. Baş vurğunun yerini ənənəvi yerindən dəyişəndə sözün gözəlliyi pozulur, bayağı bir forma alınır. Müqayisə et: qırmızı – qırmızı – qırmızı; oynamaq – oynamaq – oynamaq və s. Sözün birinci variantını söy-

ləyərkən heca axını dilimizin təbiətinə uyğun bir səs axarı yaradır. Əvvəlki hecaların saıtləri alçaq tonla, zəif deyilir, son hecadakı saıtləri deyərkən, onu əmələ gətirən üzvlərin gərginliyi artır, hava ağızdan güclü çıxır. Bir növ, səs partlayışı baş verir.

Dilimizdəki sözlərin vurğusu ilə bağlı iki lüğət çap edilmişdir (20; 21). Həmin lüğətlərdəki bir qisim alınma sözlərin vurğusu alındığı dillərdəki kimi sözün ön və ya orta hecalarında qoyulmuşdur. Məsələn: atlas (coğ. 20, 12), déspot (20, 25), mámont (20, 48), izóqlós (20, 34), eqoistcəsi'nə (20, 28), ékskurs (20, 29), yepi'skop (20, 37), konsti'tusiya (20, 43), si'los (20, 69, 21, 61), si'nqa (20, 64), si'flis (20, 65), skúmbriya (20, 65), stenóqram (20, 66), taksómetr (20, 68), Təlman (20, 69), tráktorçu (20, 71), tréska (20, 71), fi'lial (20, 75), fi'niş (20, 75, 21, 75), hérsoq (20, 80), kátorqa (21, 34), kúbik (21, 36), séntner (21, 59), Qáhirə (20, 21) və s. Hətta türkçəyə sözünün vurğusu son dan əvvəlki heca üzərində işarələnib (20, 72). Halbuki onun vurğusu son hecada olmalıdır.

Verilmiş sözlərdə vurğunun işarələnmiş yerlərdə (sözlərin ilk və orta hecalarında) vurulması baxımından onları iki qrupa ayırmaq olar. Vurğusu birinci hecada işarələnmiş sözlər, vurğusu sözün orta hecasında göstərilmiş sözlər. Burada qeyd etmək ki, hər iki məqamda həmin sözlərin vurğusunun qoyulduğu yerdə deyimi sözlərin tələffüzündə elə bil bir bayağılıq yaradır. Çünki dilimizin uzun əsrlər boyu formalaşmış belə bir qanunu var ki, vurğu, əsasən, sözün son hecasına düşür. Buna görə də bəzən həmin qanunun tələbinə görə, alınma sözlər formasını dəyişir, onlarda səs düşümü hadisəsi baş verir və sözortası heca sözsonu mövqə qazanır. Həmin alınma sözlər bizimkiləşir. Məsələn: teleqramma – teleqram, proqramma – proqram, diaqramma – diaqram və s. Gürcü dilində vurğu sözün əvvəlki hecası üzərində olduğuna görə, həmin dildən dilimizə keçmiş sözlərdə də bu hadisə baş verir. Məsələn: Tbilisi – Tiflis, Laqədəxi – Laqədəx, Batumi – Batum, Suxumi – Suxum və s. Hətta bizim dilimizdən gürcü dilinə keçmiş cunqur (çalğı alətinin adı) sözü həmin dildə cunquri şəklində (vurğu son dan əvvəlki hecada) deyilir.

Vurğu lüğətindən verdiyimiz sözlər üzərinə qayıdaq. Vurğusu orta hecasında işarələnən izoqlós, yepiskop, konstitusiya, taksometr və s. sözlər mənşəcə müxtəlif dillərə məxsusdur, hamısı da çoxhecalıdır. Müşahidələr göstərir ki, Azərbaycan türkləri həmin sözləri lüğətlərdəki kimi demir, onları öz dilimizin vurğu qanununa tabe etdirərək tələffüz edirlər. Bu, təbii haldır. Həmin sözlərdə vurğunu bir heca sona doğru dəyişəndə bir təbiilik hiss edilir. Müqayisə et: izoqlós – izoqlós, yepi'skop – yepiskóp, konsti'tusiya – konstitúsiya (ümumiyyətlə konstitusiya, institut sözlərini çoxları yazıldığı kimi tələffüz edir. Bu da bayağı deyimdir. Həmin sözlər kanstúsiya, instút kimi deyiləndə daha təbii səslənir), stenóqramma – stenoqram, taksómetr – taksométr və s. Bunlar onu göstərir ki, dilimizdə heca vurğusu sözün sonuna doğru hərəkətdədir. Bu prosesi izləmək üçün çox uzun bir tarixi dövr lazımdır. Əgər əvvəllər dilimizin vurğu lüğəti yazılsa idi, oradakı sözlərin bir çoxunun vurğusunun indi son hecaya doğru irəliləyişinin şahidi olardıq. Biz

ikihecalı sözlərdə bu prosesi daha aydın hiss edirik. Məsələn: si'lus – silós, si'flis – sifli's, kúbik – kubi'k, hersoq – hersóq, fə'qət – fəqə't və s.

Elə üçhecalı sözlər də var ki, onların mənşə dildəki ilk hecada vurulan vurğusu sıçrayışla üçüncü – sonuncu hecaya keçir. Məsələn, fi'lial – filiál, kátorqa – katorqá, Qáhirə – Qahirə' və s. Deməli, lüğətlərdə necə işarələnməsinə baxmayaraq, həmin sözləri Azərbaycan türkləri tələffüz edərkən özünə doğma formaya salaraq deyir, sözlər gözəl və asan tələffüz şəklini alır. Həmin sözləri iki variantda tələffüz etmək kifayətdir ki, hansının bədii və melodik olduğunu hiss edək.

Hələlik türk dili ilə Azərbaycan türkcəsi sözdəki vurğunun yeri baxımından müqayisəli öyrənilməyib. Biz burada bir neçə fakt üzrə bəzi mülahizələr söyləmək istərdik. Türkiyə televiziyasından eşitdiyim eyni sözlərin vurğusunun yeri bizim tələffüzümüzdən fərqlənir. Məsələn: onların nitqində şi'mdi, hánki, áne, bóyle, Áltay, Báykál, Vúrgun, Ísráil sözlərindəki işarələnməmiş vurğu yerini bizim dilimizdəki – indi', hansí, aná, belə', Altáy, Baykál, Vurğún, Ísrai'l sözlərinin vurğu yeri ilə tutuşdurulması adamı düşünməyə məcbur edir. Hətta türklər və Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımız Azərbaycan sözündə bizim deyim formasından fərqli olaraq vurğunu sondan bir heca əvvəldə vururlar. Məsələn: Azərbaycán, Azərbáy-can//Azərbéycan. İndi qohum dillərin vurğu baxımından da müqayisəli araşdırılmasına böyük ehtiyac var. Söyləmək olar ki, belə müqayisəli tədqiqat türk dillərində sözdə vurğunun yerinin sona doğru təkamülünü meydana çıxara bilər.

Vurğudan bəhs edilən mənbələrdə tonik vurğunun da adı çəkilir, amma ona aid bir misal belə verilmir. Ə.Dəmirçizadə yazır: «Bəzən isə avazın – tonun yuxarı dərəcəyə qaldırılması nəticəsində bir heca digərinə nisbətən yüksək avazla tələffüz olunur ki, belə vurğu (avazla tələffüz olunan vurğu) avazlı (tonik) vurğu adlanır» (9, 151). A.Axundov dünya dillərində vurğunun növlərindən bəhs edərkən "kvantitativ, uzunluq vurğuları terminləri ilə izah edilən kəmiyyət vurğusu"nun da adını çəkir (5, 275). Digər müəlliflər bu cümləni təkrar edir (12, 102).

Tonik vurğu Azərbaycan türk dilinin öz sözləri üçün səciyyəvi olmasa da, dilimizdə işlənən çoxlu alınma sözlərdə belə vurğu işlənir və onun sözdəki yerinin müəyyən edilməsinin nəzəri və əməli əhəmiyyəti vardır.

Bəllidir ki, vurğulu hecalarda ton vurğusuz hecalardan artıqdır, yüksəkdir. Tonik vurğulu hecalarda həm uzanma (adi vurğulu hecadan qatqat çox), həm də vurğu olur. Dilimizdə uzun saitli sözlər çox işlənir. Vurğulu və vurğusuz deyilməsinə görə onları iki qrupa ayırmaq olar: 1) uzun saitli vurğulu sözlər, 2) uzun saitli vurğusuz sözlər.

1. Uzun saitli vurğulu sözlər. Azərbaycan türk dilində işlənən belə sözlər mənşəcə alınmalardır. Onlar da iki qrupdur :

a) ərəb və fars dillərindən keçmiş sözlər

b) rus və rus dili vasitəsilə Avropa dillərindən keçmiş sözlər.

a) Ərəb və fars dillərindən keçmiş sözlər. Dilimizdə bu dillərdən keçmiş elə sözlər işlənir ki, onlarda uzanan saitli heca həm də vurğulu heca

olub tonik vurğu yaradır. Məsələn: bəzən [bəˈzən], lakin [ləˈkin], guya [ɡuˈya], barı [bəˈrı - ədat], vaqıən [vəˈqıən], digər [diˈgər], bəzi [bəˈzi], zahirən [zəˈhirən], mitinq [miˈtinq], sair [səˈir], təqribən [təqriˈbən], tədrisən [tədriˈcən], təxminən [təxmiˈnən] və s.

b) Rus dili və rus dili vasitəsilə Avropa dillərindən keçmiş sözlər. Belə sözlərdə də uzanan saitli hecanın saiti həm də vurğulu deyilir. Məsələn: baza [bəˈza], kabel [kəˈbel], Tirana [tirəˈna], avariya [avəˈriya], Avropa [avroˈpa], avtobioqrafiya [avtobioqraˈfiya], leksikologiya [leksikoloˈgiya], aparatura [aparatuˈra], antonim [antəˈnim], analiz [anəˈliz], balerina [baləriˈna], buldozer [buldoˈzer], botanika [botəˈnika], qalantereya [qalanteryˈya], vaza [vəˈza], virus [viˈrus], Varşava [varşəˈva], valyuta [valyutuˈta], zona [zoˈna], qlobus [qləˈbus], kamera [kəˈmera], kabel [kəˈbel], kalium [kəˈlium], kodeks [kəˈdeks], minus [miˈnus], moda [moˈda], nota [noˈta], oçerk [oçerk], radio [raˈdio], pauza [pəˈuza], pafos [pəˈfos], povest [pəˈvest], notarius [notəˈrius], ornament [ornəˈment], satira [satiˈra], televizor [televiˈzor], utopiya [utəˈpiya], Çikaqo [çikəˈqo], fizika [fiˈzika], şofer [şəˈfer], era [əˈra], epos [əˈpos] və s.

2) Uzun saitli vurğusuz sözlər

Azərbaycan türk dilində mənşəcə ərəb və fars dillərinə aid olan sözlər işlənir ki, onlarda uzun saitli heca uzanıqca, sözün forması ahəngdar şəkildə alır, sözdə həmin hecaya görə musiqi yaranır, vurğu isə sonrakı uzanmayan hecaya düşür. Məsələn: adi [aːdiˈ], arif [aːriˈf], Vaqif [vaːqiˈf], sakit [saːkiˈt], Füzuli [fuzuːliˈ], Xaqani [xaqaːniˈ], tarix [taːriˈx], Vidadi [vidəːdiˈ], çarə [çəːrəˈ] və s. Bu fonetik vəziyyətin yaranmasına səbəb sözdə saitlər ahənginin pozulması və qalın saitdən incə saitə keçidlə bağlı səs şəraitidir.

Sözlərdəki vurğunun yerindən bəhs edərkən, mürəkkəb sözlərin vurğusunun yeri də bəzi məqamlarda həllini gözləyən məsələ kimi diqqəti çəkir. Bəllidir ki, iki və daha artıq söz birləşərək mürəkkəb söz əmələ gətirəndə, əlavə bir məna bildirərək bitişik yazılır və həmin bitişmiş sözlərin bir baş vurğusu olur. Həmin baş vurğu birləşmiş sözlərin axırıncısının sonunda vurulur. Məsələn:

Mürəkkəb isimlər: hacıleylək, günəbaxan, səsvermə, başaltı, Ağbulaq, qanunauyğun, vurhavır, şəhadətnamə;

Mürəkkəb sifətlər: ağsaqqal, incəbəl, ağciyə, qarasaqqal, uzunboy, gülərüz, dazbaş və s.

Mürəkkəb zərflər: əlbir, arabir, canbir, dilucü, dodaqaltı, ayaqüstü, addımbaşı, gözaltı və s.

Vurğu lüğətində bəzi bitişik yazılan mürəkkəb sözlərdə iki baş vurğu işarəsi qoyulmuşdur. Məsələn: Ağdaş // Ağdaş (20, 10), Göyçay // Göyçay (20, 45), Göygöl // Göygöl (20, 45) və s.

Həmin sözlər orfoqrafiya lüğətində bitişik yazılan mürəkkəb söz kimi qeyd edilib (21, 19). S.Cəfərov «Ağdaş», «Ağdam» sözlərini sabit idiom adlandırır və onların bitişik yazılmasını həm forma, həm də məzmunca inkişaf etmiş mürəkkəb söz sayır (18, 153). Əgər bu mürəkkəb sözlər forma və məzmunca inkişaf edib və tam formalaşıbsa, niyə ikivurğulu deyilir? Sözlər

ikivurğulu deyilsə, deməli, onlar şəkildə tam formalaşmamışlar. Görünür, belə sözlərə başqa meyarlarla yanaşmaq lazımdır. S.Cəfərov mürəkkəb sözlərin yaranmasında maddi əsası məqbul sayır, onların əlamətə görə də formalaşdığını qeyd edir (18 138). Belə isimlərə «qaratoyuq», «qaraquş», «Qaradəniz», «Ağdəniz», «Ağdaş», «Ağdam», «Qarabağ» sözlərini misal gətirir (18, 138). Əvvəla, burada bitişik yazılan bu sözlərdən Ağ dəniz, Qara dəniz sözləri niyə bitişik yazılmışdır? Bundan başqa, niyə Göy göl, Sınıq körpü, Boz dağ sözlərində tərəflər ayrı (7, 29), Ağbulaq, Qaraşəhər, Qarayazı, qaratikan, Sarıköynək, bozqır, Ağşəhər, Ağcakənd sözləri (7, 19-28-29) bitişik yazılır? Deməli, birinci növ ismi birləşmə modeli bir qrup sözlərin gah bitişik, gah da ayrı yazılması onu göstərir ki, həmin sözlərin tələffüzündə də, vurğusunda da iki variant var. Halbuki həqiqi mürəkkəb sözlərdə belə ikili forma olmamalıdır. İlk baxışda, həmin mürəkkəb sözlər sifət-isim modelindədir. Amma onların hamısına eyni ölçü ilə yanaşmaq olmaz. Xüsusilə vurğu baxımından həmin sözlərin bir qismi tam mürəkkəb sözə keçib, bir baş vurğuya tabe olur və bitişik yazılır. Belə sözlərin tərəflərinin biri həqiqi mənadan uzaqlaşmış vəziyyətdədir. Məsələn: Ağcakənd, Qaraçuxur. Yəni bitişik yazılan belə mürəkkəb sözlərin tərəflərinin azı bir tərəfinin mənası bu gün həmin birləşmədəki qədim anlamı itirmişdir. Buna görə də həmin sözlərin intensiv tələffüzü onları birləşdirir, tərəflərin vurğusu sona çatır. Bu modeldə olan ikinci qrup sözlərdə isə mürəkkəb sözün tərəflərinin hər ikisinin mənası dəyişmişdir. Məsələn: Ağdaş, Qarayazı, Ağdam və s. Ağ ev (ABŞ- da) sözləri isə ona görə ayrı yazılır ki, onların hər iki tərəfi həqiqi mənədadır.

Fikrimizcə, belə sözlərin bitişik və ayrı yazılmasının səbəbini tərəflərin mənasında axtarmaq lazımdır. Belə ki, Ağdam, Ağdaş, Ağsu, Göyçay, Qarabağ, Qarayazı sözlərinin tərəflərinin, həmin sözlərin formalaşandakı mənası indiki mənadan fərqli olmuşdur. Onlarda semantik daralma baş vermiş, əvvəlki anlayış bəzilərinə qismən, bəzilərinə isə tam unudulmuşdur. Məsələn: Qarabağ, Qarayazı leksemələrində **qara** sözü əvvəllər **iri, böyük** mənasını bildirib, Ağdaş, Göyçay, Ağsu sözlərinin tərəflərində də beləcə semantik daralma prosesi getmişdir. İndiki anlamda bu sözlərdəki **ağ, göy, daş** sözlərinin mənası həmin obyektlərdə öz əksini tapmır. Odur ki, həmin sözlərdə tam forma bitkinliyi başa çatmamışdır. Mürəkkəb sözün forma bitkinliyi ödənilmədiyindən, sözlərin vurğusu öndə qalmış, sona tam keçməmişdir. Bununla belə, həmin sözlərin tələffüzündə vurğunun ikinci hecəyə deyilməsi də müşahidə edilir ki, bu da təbiidir. Çünki onlarda vurğunun son hecəyə doğru hərəkəti davam edir. Buna görə də həmin sözlərin iki baş vurğulu şəkli lüğətdə də qeyd edilib (20, 45). Bu modeldə olan bir çox mürəkkəb adlar (sözlər) isə ayrı yazılır, vurğu sərbəst söz birləşmələrindəki kimi birinci tərəfdə vurulur. Məsələn: Ağ dəniz, Qara dəniz, Göy göl, Boz dağ, Ağ göl, Qara su və s. Bu sözlər birlikdə ad bildirsə də, tərəflərin mənası həqiqiliyini tam itirməyib, birinci tərəfdə təyinlik izləri vardır. Burada da tərəflərin mənası əsasdır, vurğu da ona tabedir. Ağ dənizin suyu ağ, Qara dənizin suyu qara, Göy gölün suyu göy, Boz dağın görünüşü (rəngi) boz, Ağ gölün suyu ağ, Qara suyun rəngi qaradır. Bu səbəbdən, belə mürəkkəb sözlərin (adların) birinci tərəfi həqiqi mənanı saxlamış, sifətlilik xüsusiyyətini

itirməmişdir. Odur ki, vurğu əvvəlki sözdə vurulur, amma iki söz bir məna bildirir. Burada hələlik forma məzmununa tam uyğunlaşmayıb. Amma gec-tez yeni məna onları bitişik yazılışa, vurğunu da son hecaya çatdıracaq. Bu da həmin mürəkkəb sözlərin bir linqvistik xüsusiyyətidir.

ƏDƏBİYYAT

1. N. Abdullayev. Orfoepiya təliminin metodikasına dair. Bakı, 1974.
2. N. Abdullayev. Ədəbi tələffüz təliminin metodikası. Bakı, 1986.
3. Ş. Abdullayev. Vurğu. Söz vurğusu (Müasir Azərbaycan dili. I hissə. EA nəşri, 1978).
4. A.Axundov. Azərbaycan dilinin fonemlər sistemi. Bakı, 1973.
5. A.Axundov. Azərbaycan dilinin fonetikası. Bakı, 1984.
6. A.Axundov. Azərbaycan dilinin tarixi fonetikası. Bakı, 1973.
7. Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti. Bakı, 1975.
8. A.Bəşirova. Müasir Azərbaycan dilindəki sadə təyini söz birləşmələrində vurğu. Namizəd. diss, Bakı, 1969.
9. Ə.Dəmirçizadə. Müasir Azərbaycan dili. Bakı, 1972.
10. M.Hüseynzadə. Müasir Azərbaycan dili. Bakı, 1973.
11. A.Qurbanov. Müasir Azərbaycan ədəbi dili. Bakı, 1985.
12. H.Həsənov. Azərbaycan dilinin fonetikası. Bakı, 1999.
13. Ə.Dəmirçizadə. Azərbaycan dilinin fonetikası. Bakı, 1960.
14. M. Yusifov. Oğuz qrupu türk dillərinin fonetikası, Bakı, 1984.
15. F.Cəlilov. Azərbaycan dilinin səs quruluşu Bakı, 1982.
16. M.Şirəliyev. Azərbaycan dili orfoepiyasının əsasları. Bakı, 1970.
17. Ə.Dəmirçizadə. Azərbaycan dili orfoepiyasının əsasları. Bakı, 1969.
18. S.Cəfərov. Azərbaycan dilində söz yaradıcılığı. Bakı, 1960.
19. B.Əhmədov. Vurğu ilə əlaqədar səhvlər üzərində iş. Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi məcmuəsi, 1976, №4.
20. Vurğu lüğəti. "Elm" nəşriyyatı, 1993.
21. Ə.Əfəndizadə. Orfoqrafiya-orfoepiya qrammatika lüğəti. Bakı, 1973.
22. Старостов Л. Об ударении в турецком языке. Труды военного института иностранных языков, №2, М., 1953.
23. Алекперли Г. Азербайджанское и русское ударение. Канд. дисс., М., 1946.
24. Махмудов А. Словесное ударение в узбекском языке. Канд. дисс., М., 1960.
25. Абдуллаев Ш. Место и природа словесного ударения в современном азербайджанском языке. Канд. дисс., Баку, 1964.
26. Сапаев А. Словесное ударение в туркменском языке. Канд. дисс, Ашхабад, 1967.
27. Щербак А.М. Сравнительная фонетика тюркских языков. М., 1970.

МЕСТО УДАРЕНИЯ В МНОГОСЛОЖНЫХ СЛОВАХ

Б.Б.АХМЕДОВ

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена месту ударения в корнях слов. В этом плане в качестве объекта исследования избрано ударение в многосложных словах и особенно в заимствованных словах данной модели.

В статье изложены такие проблемы, как воздействие закона гармонии на заимствованные слова, слова с тоническим ударением, место ударения в сложных словах. Автор выдвигает новые идеи, чтобы внести ясность в некоторые спорные вопросы.